

Viite

E 63/2021 vp

Asia

EU/OSA; Lausunto HaV-kuulemiseen asiassa E 63/2021 vp; komission tiedonanto EU:n järjestäytyneen rikollisuuden strategiaksi 2021-2025

Komission 14.4.2021 julkaisema tiedonanto järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskeväksi strategiaksi (2021-2025) on osa EU:n turvallisuusunioniagendaan linkittyviä toimia, joilla pyritään turvaamaan kaikkien Euroopan unionissa asuvien turvallisuus.

Valtioneuvosto pitää hyvänä sitä, että järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan kohdennetaan EU-tasolla oma strategia-asiakirja. Järjestäytyneessä rikollisuudessa on kyse vakavasta, rajat ylittävästä rikollisuudesta, johon EU:n tulee puuttua laajalla keinovalikoimalla. EU:n lainvalvonta- ja oikeusyhteistyön vahvistaminen on keskeistä järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi. Toimia tarvitaan sekä EU:n tasolla että jäsenvaltioissa. On välttämätöntä jatkuvasti ennakoida ja kehittää sekä EU-virastojen että jäsenvaltioiden viranomaisten toimintaedellytyksiä jatkuvasti muuttuvien turvallisuushkien torjunnassa. Komission laatima tiedonanto on merkittävä askel järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan tehostamisessa ja torjuntatoimien kokonaisuuden hahmottamisessa.

Euroopassa toimivat järjestäytyneet rikollisryhmät osallistuvat monenlaiseen rikolliseen toimintaan. Ne ovat yleisesti mukana huumekaupassa, järjestäytyneessä omaisuusrikollisuudessa, petoksissa, maahanmuuttajien salakuljetuksessa ja ihmiskaupassa. Vuonna 2019 rikollisten tulot edellä mainituilla tärkeimmillä rikollismarkkinoilla olivat 139 miljardia euroa eli 1 prosentti EU:n BKT:sta.

Strategiaan on koottu toimenpiteitä, joita on tarkoitus hyödyntää rajat ylittävässä yhteistyössä rikollisjärjestöjen liiketoimintamallien ja rakenteiden hajottamiseksi niin verkossa kuin sen ulkopuolellakin. Merkittävä osa toimenpiteistä on jo tuotu esille komission työohjelmassa sekä mm. turvallisuusunioniagendaa käsitelleessä tiedonannossa.

Strategian päätavoitteet ja niiden saavuttamiseksi määritettyjä toimia

Strategian edistämiseksi mainitut toimenpiteet on koottu neljän päätavoitteen alle, jotka alla esiteltynä pääpiirteittäin.

1) *tehostaa lainvalvonta- ja oikeusviranomaisten yhteistyötä:*

- o MITEN (KOM esittämät toimenpiteet) esim.:
  - i) EMPACT:n (Euroopan monialainen rikosuhkien torjuntafoorumi) nykyaikaistaminen ja laajentaminen, jopa vakiinnuttaminen osaksi EU:n lainsäädäntökehystä,
  - ii) EU:n poliisiyhteistyön säännöstö, jolla kootaan yhteen (konsolidoidaan) EU:n eri välineet lainvalvontaviranomaisten rajat ylittävään yhteistyöhön liittyen Samalla sääntelyä on tarkoitus modernisoida;

- iii) DNA-, sormenjälki- ja ajoneuvorekisteritietojen vaihtamiseen tarkoitettuja Prümin päätösten päivittäminen (sis. tietosuojasäännösten ajantasaistamisen), KOM selvittää myös uusien tietoryhmien lisäämistä;
- 2) *tukea ja tehostaa tutkintoja järjestäytyneen rikollisuuden rakenteiden hajottamiseksi mm. keskittymällä erityisen prioriteetin rikoksiin:*
  - o MITEN esim.:
    - i) parhaiden käytänteiden ja toimintamallien jakamista jäsenvaltioiden kesken (esim. erikoistuneet yksiköt), kansalliset erityisyydet huomioiden;
    - ii) ihmiskaupan torjuntaa koskeva strategia (OM laatinut E-kirjeen)
- 3) *varmistaa se, ettei rikos kannata:*
  - o MITEN esim.:
    - i) KOM tulee antamaan lainsäädäntöesityksiä, joilla kehitetään rahanpesun torjuntaa koskevaa EU:n sääntelyä ja mm. luodaan tukimekanismi rahanpesun selvittelykeskuksille (FIU);
    - ii) KOM tulee arvioimaan EU:n korruptiontorjuntaa koskevat sääntöjä (OM)
- 4) *valmistella lainvalvonnan ja oikeuslaitoksen siirtyminen digiaikaan:*
  - o MITEN esim.:
    - i) KOM selvittelee ratkaisua, jonka avulla voitaisiin mahdollistaa laillinen ja kohdennettu pääsy salattuihin tietoihin rikostutkinnan ja syytetoimien yhteydessä, ylläpitämällä samanaikaisesti salauksen tehokkuutta ja turvaamalla yksilönsuoja.
    - ii) KOM analysoi ja hahmottelee mahdollisia tietojen säilyttämisen (data retention) toimintamalleja arvioituaan EU-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä ja konsultoituaan jäsenvaltioita;

Nostoja Suomen kannoista

Valtioneuvosto huomioi tyytyväisenä sen, että järjestäytyneen rikollisuuden vastaisia toimia edistettäessä arvioidaan säännönmukaisesti perusoikeuksia sekä mm. viestinnän luottamuksellisuuteen ja tietoturvallisuuteen liittyviä kysymyksiä.

Suomessa vakavan ja järjestäytyneen rajat ylittävän rikollisuuden torjunnan toimintaperiaate on laaja moniviranomaisyhteistyö, jossa ennalta estävä toiminta on yhtenä painopisteenä. Tämä laaja-alainen viranomaisyhteistyö ei nouse selvästi esiin komission laatimassa strategiassa, mikä on valitettavaa.

Komission tavoitetta saattaa ajan tasalle ja modernisoida lainvalvontaviranomaisten rajat ylittävää yhteistyötä ja tiedonvaihtoa koskevaa EU-tason sääntelyä, mm. tuleva EU:n poliisiyhteistyön säännöstö ja Prümin päätösten päivitys, voidaan pitää ajankohtaisena ja lähtökohtaisesti kannatettavana. Tulkinnanvaraisesta ja päällekkäisestä sääntelystä johtuvat epäselvyydet ja viiveet rajat ylittävässä tiedonvaihdossa voivat vaikuttaa mm. jo olemassa olevan tiedon hyödyntämiseen ja tiedonvaihdon ripeyteen ja tätä myöten heikentävästi myös järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan. Valtioneuvosto tarkastelee komission mahdollisia ehdotuksia tarkemmin ja ottaa kantaa, kun komissio on antanut ehdotuksensa.

Euroopan monialaisen rikosuhkien torjuntafoorumin (EMPACT) nykyaikaistaminen ja siihen kohdennettujen resurssien käytön tehostaminen ovat tervetulleita tavoitteita. Valtioneuvosto suhtautuu kuitenkin tässä vaiheessa varauksellisesti komission ilmoitukseen tarkastella mahdollisuutta siirtää jäsenvaltioiden yhteistoimintaan pohjautuva EMPACT-toiminta osaksi EU:n lainsäädäntökehystä. Valtioneuvosto tulee seuraamaan aktiivisesti asian edistymistä ja tarkastelee kantaansa komission jatko-askelien tarkennuttua.

Valtioneuvosto jakaa komission tavoitteen lainvalvonta- ja oikeusviranomaisten työvälineiden ja tiedonkäytön siirtämisestä digiaikaan. Valtioneuvosto suhtautuu lähtökohtaisesti positiivisesti hankkeisiin, joilla mahdollistetaan lainvalvonta- ja oikeusviranomaisille kyky toimivaltuuksiensa puitteissa ennalta estää, torjua ja tutkia verkossa tapahtuvia rikoksia sekä saattaa tekijät rikosoikeudelliseen vastuuseen rikoksista. Rikollisten

siirtyessä entistä enemmän verkkomaailmaan, tulee löytää tasapainoisia, tietosuojaa sekä perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittavia tapoja varmistaa lainvalvontaviranomaisten pääsy salattuun tietoon ja digitaaliseen todistusaineistoon sekä niin lainvalvonta- kuin oikeusviranomaiset kattava ehjä digitaalinen käsittelyketju.

Tarkasteltaessa lainvalvontaviranomaisten pääsyä salattuun tietoon, pitää valtioneuvosto strategiassa esitetyn mukaisesti tärkeänä, että tasapainoisia, perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittavia lähestymistapoja etsitään laajassa yhteistyössä. EU:n tason lähestymistapaa tulisi kehittää teknologianeutraalisti. Valtioneuvosto kannattaa strategian kirjausta, jonka mukaan vahvaa salausta ei tule heikentää. Valtioneuvosto pitää keskustelun jatkamista EU:n tasolla hyvänä. (E 153/2020 vp)

Lähtökohtaisesti valtioneuvosto pitää tärkeänä, että lainvalvontaviranomaisilla olisi jatkossakin oikeus saada teletunnistetietoja silloin, kun on kyse vakavan rikollisuuden torjunnasta ja tutkinnasta. Tältä osin valtioneuvosto panee merkille komission ilmoituksen seuraavien askeleiden määrittämisestä teletunnistetioiden tallentamiseen (data retention) liittyen ja seuraa tiiviisti asian edistymistä komissiossa. Teletunnistetioiden tallentamisen ja käyttämisen osalta on huomioitava erityisesti EU-tuomioistuimen edelleen kehittyvä tulkintakäytäntö.

LIITTEET

Asiasanat

Hoitaa

Tiedoksi
